

УДК 378.22:061-057.87

НАДІЯ ЖУКОВА

Республіканське вище училище фізичної культури, м.Київ

ФУНКЦІОНУВАННЯ СТУДЕНТСЬКИХ НАУКОВИХ ТОВАРИСТВ В АСПЕКТІ СПРИЯННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті показано значущість науково-дослідної роботи студентів як одного із важливих чинників на шляху самоосвіти, розглядається ефективність організації науково-дослідної роботи за допомогою студентського наукового товариства, його вплив на подальшу професійну підготовку молодих спеціалістів.

Ключові слова: науково-дослідна діяльність (НДС), студентське наукове товариство (СНТ), самоосвіта, ефективність навчання, професійна підготовка.

Постановка проблеми. Соціокультурні та економічні процеси, що відбуваються в українському суспільстві, актуалізують підготовку компетентних і конкурентноспроможних фахівців, що володіють певними ціннісними орієнтаціями, особистісними якостями і здібностями, для яких характерна стійка потреба в освіті та самоосвіті. Перед вищою школою ставиться завдання створення умов для максимального розкриття можливостей кожної особистості, її індивідуального саморозвитку і підготовки спеціаліста широкого профілю,

який прагне цілеспрямовано, самостійно поглиблювати, розширювати свої знання через науково-практичну діяльність.

Однією з найважливіших вимог сучасного етапу розвитку вузівської підготовки є увага до науково-дослідної діяльності студента (НДС). Нині суспільство особливо потребує фахівців, здатних до прийняття нестандартних рішень, до активної участі в інноваційних процесах та готових компетентно вирішувати дослідницькі завдання.

Молодий спеціаліст повинен бути здатним до системної дії в професійній ситуації, до аналізу і проектування своєї діяльності, самостійних дій в умовах невизначеності, володіти прагненням до самовдосконалення (самопізнання, самоконтролю, самооцінки, саморегуляції і саморозвитку) і прагнути до творчої самореалізації.

У Державних стандартах третього покоління передбачається відносно скорочення аудиторних годин при відповідному збільшенні частки часу навчання на самоосвітню діяльність, удосконалення форм і методів якої на сучасному етапі є одним із першорядних завдань [1].

Розуміння значущості освіти дозволяє розглядати самоосвіту, одним з основних напрямів якої є науково-дослідна діяльність студентів, в якості провідного чинника інноваційного розвитку суспільства.

Аналіз джерел. Актуальність даної проблеми змусила нас звернутися до методологічних праць, які містять дослідження самостійної наукової діяльності студентів, і виявити наступні аспекти її вивчення:

– наукова діяльність як цілеспрямована систематична керована самою особистістю пізнавальна діяльність, що служить для вдосконалення освіти особистості [2];

– наукова діяльність як діяльність, у процесі якої на основі самостійних занять, систематичної, цілеспрямованої роботи з інформацією здійснюється придбання знань про світ і закономірності його розвитку [3];

– наукова діяльність як пізнавальна, об'єктивно-суб'єктивна форма вияву активного ставлення особистості до пізнання, яке спрямоване на поглиблення і вдосконалення наявних знань, умінь, на розвиток розумових сил і здібностей, на перетворення інтелектуального рівня [4];

– наукова діяльність як вільний, найбільш складний вид освітньої діяльності, оскільки він пов'язаний із процедурами саморефлексії, самооцінки, самоідентифікації і виробленням умінь самостійно набувати та конструювати свої знання, трансформувати їх у практичну діяльність [5].

Виклад основного матеріалу. Розвиваючись у межах навчального процесу, наукова діяльність студентів тісно з ним пов'язана і утворює резерв підвищення освітньої підготовки і ефективності навчання за умови, що методи орієнтовані на активну самостійну пізнавальну діяльність, а форми організації навчання забезпечують врахування індивідуальних особливостей, інтересів, здібностей студента. Наукову діяльність ми розглядаємо як складову навчальної діяльності, в якій студент, залишаючись об'єктом управління педагога, діє як суб'єкт, що повністю реалізує наукову дослідницьку діяльність при виконанні різноманітних видів самостійної роботи.

Становлення наукової діяльності студента як динамічного процесу, що розгортається в часі і просторі вищої освіти, характеризується наступними критеріями:

- мотиваційний (цілеспрямоване включення студента у процес наукової і дослідницької діяльності та активність цього процесу протягом життя);
- орієнтаційний (глибина сприйняття студентом мети наукової діяльності, його здатність планувати та прогнозувати цю діяльність);
- змістовно-операційний (система провідних знань у конкретній галузі та вмінь дослідницької діяльності);
- ціннісно-вольовий (воля, емоційний підйом, самозав'язання, самопереконавання, самонавіювання, самонаказ);
- оцінний (самоконтроль, самоаналіз і самооцінка).

Наукова діяльність студента передбачає наявність у нього умінь самостійної дослідницької діяльності. Важливим професійним завданням педагога є створення умов для їхнього формування.

Під уміннями дослідницької діяльності слід розуміти здатність до теоретичних і практичних дій щодо самостійного отримання нових знань і їхнього застосування у професійній діяльності.

В якості показників розвитку вмінь дослідницької діяльності виділяють:

- склад і якість виконуваних дій та операцій, ступінь їх усвідомленості, повнота і згорнутість;
- ступінь складності розумових операцій;
- осмисленість виконуваних умінь.

Для успішної наукової діяльності необхідний певний рівень розвитку пізнавальної активності і самостійності.

До основних умінь наукової самоосвіти відносять наступні:

- вміння прогнозування, яке дозволяє обґрунтувати рішення перспективного характеру, передбачити розвиток ситуації, подумки охопити всю подальшу діяльність;
- вміння планування, що дозволяє враховувати фактор часу, вибирати варіанти, використовувати різні підходи в прийнятті рішень;
- вміння організації, що дозволяє забезпечувати намічені плани;
- вміння обліку, контролю і регулювання, що дозволяє критично оцінювати свої можливості у вирішенні самостійних завдань.

Формування вмінь самоосвітньої діяльності пов'язано з включенням студента до різних видів самостійної роботи (відтворюючі, евристичні, творчі), що забезпечують позитивну динаміку пізнавальних і професійних мотивів.

Як і всяка форма навчально-виховного процесу, наукова робота студента покликана виконувати кілька функцій:

- освітню (систематизація і закріплення знань);
- розвивальну (підвищення культури розумової праці, збагачення інтелектуальних здібностей студентів);
- виховну (виховання стійких мотивів навчальної та майбутньої професійної діяльності, навичок самоорганізації і самоконтролю, цілого ряду провідних якостей особистості – чесності, працелюбства, вимогливості до себе, самостійності);
- дослідницьку.

Наукова робота студентів призначена не тільки для оволодіння навчальною дисципліною, але й для формування навичок самостійної роботи в навчальній, професійній діяльності, здатності брати на себе відповідальність, самостійно вирішити проблему, знаходити конструктивні рішення.

У виші основними видами самостійної роботи є самопідготовка з предмета, навчально-дослідна робота (НДР), науково-дослідна робота студентів (НДРС), аудиторна самостійна робота під контролем викладача.

Студентське наукове товариство (СНТ) передбачає дослідницьку роботу студентів у позанавчальний час. Студентське наукове товариство Республіканського вищого училища фізичної культури ставить перед собою мету:

- підвищення якості підготовки фахівців фізкультурного та спортивного профілю шляхом оволодіння студентами передових досягнень науки і практики;
- розширення та поглиблення знань студентів в області теоретичних основ досліджуваних дисциплін, отримання і розвиток умінь самостійної науково-дослідної діяльності;
- пошук і випробування інноваційних технологій у фізичному вихованні і спорті.

Для досягнення цієї мети СНТ вирішує наступні завдання:

- формування мотивації до дослідницької роботи та сприяння студентам у оволодінні науковим методом пізнання, поглибленого і творчого освоєння навчального матеріалу;
- розширення кругозору і наукової ерудиції майбутнього фахівця;
- виховання потреби і вміння постійного вдосконалення своїх знань;
- виховання у студентів стійких умінь самоосвітньої діяльності;
- розвиток у студентів творчого мислення та пошуку оптимального підходу до вирішення практичних питань.

І тут треба загострити увагу на особливостях навчально-виховного процесу студентів нашого училища.

Специфіка інститутів фізичної культури полягає в нерівномірній градації навчально-теоретичного та тренувально-практичного процесів навчання. Превалювання тренувальних годин над лекційними та семінарськими годинами є досить високим, тим більше, що не варто забувати і про так звану категорійність студентів вищих навчальних закладів фізкультури і спорту.

Студентам однієї категорії часто доводиться відриватися від нормальної навчальної діяльності у зв'язку з виїздами на збори та змагання. В силу цього процес набуття ними знань значно ускладнюється.

У даному випадку самостійна наукова діяльність особливо необхідна, оскільки вона дозволяє оптимізувати самостійну роботу з придбання знань.

Інша категорія студентів, у яких спортивні досягнення не такі великі і які тільки епізодично відриваються від занять, бачить втілення своїх домагань в ролі широко ерудованого тренера-педагога, у зв'язку з чим прагне придбати більш глибокі знання. У цієї категорії студентів навчальний процес реалізується більш планомірно і тому наукова діяльність для таких студентів стає вираженням їхніх амбіційних прагнень і хорошим стартовим майданчиком для майбутньої професійної стежини.

Така специфіка інститутів фізичної культури відбивається на навчальній діяльності студентів.

Зрозуміло, що схилити до наукової діяльності таких різнопланових учнів досить складно через різні спрямованості їхніх мотивацій та ступені завантаженості навчанням, проте в цій ситуації надійним помічником викладачів є наукове товариство студентів, що успішно функціонує в нашому навчальному закладі та виступає як особлива форма залучення студентів до наукової роботи.

Студентське наукове товариство – це добровільне студентське об'єднання, що організовується в вузах з метою залучення студентів до науково-дослідної роботи, поширення та узагальнення досвіду цієї роботи, підвищення якості підготовки і виховання майбутніх фахівців. Воно дає можливість виділити з різномірної студентської маси обдарованих студентів для занять наукою.

У Республіканському вищому училищі фізичної культури СНТ складається зі студентів, які виявили активне бажання займатися наукою [4]. Членом студентського наукового товариства може стати будь-який студент незалежно від форми та року навчання, який виявив бажання брати участь у науково-дослідній роботі, не має академічної заборгованості і зобов'язується виконувати вимоги статуту товариства.

На зборах студентського наукового товариства студенти своїм голосуванням обирають голову, заступника голови і секретаря СНТ.

Загальне керівництво студентським науковим товариством здійснюється провідним спеціалістом з науково-дослідної роботи студентів і відповідальних за НДРС в училищі.

Основною метою діяльності СНТ є сприяння роботі вищого навчального закладу щодо підвищення якості підготовки кваліфікованих фахівців за допомогою залучення студентів до науково-дослідної роботи, розвитку та збереження науково-технічного потенціалу студентів.

Більшість випускників Республіканського вищого училища фізичної культури, які входили до складу студентського наукового товариства, в подальшому стали науковцями, захистили кандидатські дисертації і нині успішно продовжують працювати на науковій ниві.

Знову повертаючись до специфіки навчальних закладів фізкультури і спорту, не можна не відзначити недостатнє науково-методологічне забезпечення навчального процесу. В нинішній час лише при використанні інноваційних методик підготовки майбутніх чемпіонів можна досягти вражаючих результатів. Тим більше стає значущим приплив молодих вчених в спортивні галузі науки.

Проблема залучення студентів до СНТ не є найбільш актуальною для нашого навчального закладу, але вагомим завданням, що усвідомлюється всім професорсько-викладацьким складом, є підтримка молодих дослідників.

Наукова робота, що проводиться студентами, має особливе значення, оскільки всі дослідницькі викладки можуть бути перевірені практично в період тренувальних занять. Таке поєднання теоретичних і практичних обґрунтувань роблять наукові дослідження наших студентів наближеними до реалій спортивного співтовариства і представляють інтерес не тільки для теоретиків фізкультури і спорту, але і для тренерського складу, дозволяючи адаптувати наукові дослідження для безпосередньої тренерської діяльності.

В цілому, науково-дослідницька діяльність студентів є необхідною складовою частиною системи підготовки висококваліфікованого, орієнтованого

на сучасний ринок праці фахівця, ініціативного, здатного критично мислити і продовжувати сприймати інноваційні методи і технології в своєму розвитку, спрямованому на досягнення високих результатів [6].

Специфіка інститутів фізичної культури, де студенти багато часу приділяють фізичній підготовці, актуалізує самостійну наукову діяльність як засіб підвищення професійної і педагогічної компетентності. Однак, дослідження готовності випускників вищих навчальних закладів фізкультурного профілю до професійної діяльності показують наявність значних резервів її підвищення.

Студенти в рамках СНТ щорічно беруть участь в українських та міжнародних змаганнях та різних олімпіадах.

Змагання та наукові олімпіади для студента – це можливість перевірити на практиці свої дослідницькі надбання, можливість формування вмінь працювати самостійно, можливість розвитку творчих здібностей.

Це метод стимулювання навичок самоосвітньої науково-дослідної роботи студентів, яке направлене на удосконалення професійної підготовки майбутніх спортсменів та тренерів.

Успіх у змаганнях та наукових олімпіадах є серйозним підтвердженням здібностей студентів.

Участь студентів у СНТ являє собою модель для формування готовності студентів до самоосвітньої діяльності, а також є показником ефективності і результативності проведеної роботи.

СНТ створює умови для успіху і творчого зростання, допомагає побачити прогалини в знаннях і відсутність умінь, намічає шляхи вдосконалення.

У процесі роботи у студентів формуються такі професійно значущі якості, як дисциплінованість, пунктуальність, вміння брати на себе відповідальність, навички спілкування і в індивідуальному режимі і в колективі.

Це сприяє кращій адаптації до майбутньої професійної діяльності і переконує в необхідності подальшої самоосвіти і підвищення професійної майстерності та поглибленні теоретических знань, необхідних у практичній діяльності [6].

Вважаємо за доцільне при роботі СНТ дотримуватися наступних принципів:

- принцип спільної діяльності (студент виступає суб'єктом діяльності);
- принцип інтеграції (студент розуміє значущість своєї наукової діяльності для майбутньої професії);
- принцип етапності (кожен попередній етап є базою подальшого з поступовим ускладненням діяльності);
- принцип наступності (дотримання міжпредметних зв'язків);
- принцип профільності (відображає специфіку спортивної освіти).

Висновки. На наш погляд, студентське наукове товариство може розглядатися як простір самоосвітньої діяльності, оскільки:

- орієнтована на професійне становлення майбутнього фахівця, що засноване на наявних досягненнях студента з урахуванням його здібностей, інтересів і мотивів;
- багатоваріантно по цілям і можливостям, що розширює межі самоосвіти;
- у ньому збільшується частка самостійної роботи і розвиваються дослідницькі вміння.

Таким чином, діяльність студентського наукового товариства у вищих навчальних закладах фізичної культури і спорту є вимогою часу, одним із важливих засобів формування кваліфікованого фахівця, підтримки обдарованої молоді.

Список використаних джерел

1. Бордовский Г. А. Научно-исследовательская деятельность – решающее условие повышения качества подготовки специалиста /Г.А. Бордовский // Подготовка специалиста в области образования: Научно-исследовательская деятельность в совершенствовании профессиональной подготовки. – СПб., 1999. Вып. VII. С. 3÷7.
2. Аляева И.Н. Системный подход к исследовательской деятельности студентов / И.Н. Аляева// Специалист. 2001. - №6.
3. Красноженова Г.Ф. Высшая школа: проблемы сохранения интеллектуального потенциала / Г.Ф. Красноженова. – М.: Мысль, 1998. – 214 с.
4. Опыт и проблемы организации научно-исследовательской работы студентов: Тез. Докл. междунар. Научно-практ. Конференции. – Минск, 1997.
5. Организация научной деятельности молодых ученых и студентов в вузе / Отв. ред. В.В. Балашов. – М.: ГАУ, 1997. – 349 с.
6. Бережнова, Е.В. Краевский В.В. Основы учебно-исследовательской деятельности студентов / Е.В. Бережнова, В.В. Краевский. – М.: Академия, 2005. – 128 с.

Стаття надійшла до редакції .10.10. 2014 р.

ЖУКОВА Н.

Республиканское высшее училище физической культуры, г. Киев, Украина

ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ СТУДЕНЧЕСКИХ НАУЧНЫХ СООБЩЕСТВ В АСПЕКТЕ УЛУЧШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

В статье показана значимость научно-исследовательской работы как один из важных факторов на пути самообразования, рассматривается эффективность организации научно-исследовательской деятельности с помощью студенческого научного сообщества, его влияние на дальнейшую профессиональную подготовку молодых специалистов.

Ключевые слова: научно-исследовательская деятельность (НИД), студенческое научное сообщество (СНС), самообразование, эффективность учебы, профессиональная подготовка.

ZHUKOVA N.

Republican High School of Physical Culture, Kyiv, Ukraine.

FUNCTIONING OF STUDENTS' SCIENTIFIC COMMUNITIES IN TERMS OF IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION OF FUTURE PROFESSIONALS

The article shows the importance of scientific research as one of the important factors on the way of self-study, considers the effectiveness of the organization of research activities with the help of a students' scientific community, it's impact on the further preparation of young professionals.

Keywords: research and development activities (RDA), students' scientific community (SSC), self-study, the effectiveness of studies, professional preparation.